

Nr 200.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändrade bestämmelser för tilläggsbidrag till innehavare av odlingslägenheter å kronomark i de sex nordligaste länen ävensom av nybyggeslägenheter å Alträskes nybyggesområde; given Stockholms slott den 5 mars 1920.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

dels godkänna den av chefen för jordbruksdepartementet föreslagna ändrade lydelsen av mom. 1 i gällande bestämmelser angående tilläggsbidrag till vissa innehavare av odlingslägenheter och skogstorp å kronomark i de sex nordligaste länen;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga motsvarande ändringar i gällande bestämmelser angående tilläggsbidrag till innehavare av nybyggeslägenheter inom Alträskes nybyggesområde i Norrbottens län.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Alfred Petersson.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 mars 1920.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON,
HOLMQUIST,
OLSSON.

Departementschefen, statsrådet Petersson anförde:

I en till mig ställd skrift har ledamoten av riksdagens första kam-
mare Gustaf Rosén erinrat, att på grund av krisårens dyrtid Kungl.
Maj:t och riksdagen beviljat odlingslägenhetsinnehavare och skogstorp-
pare i de nordligaste länen tilläggsbidrag för byggnadsarbete, som utförts
efter 1 januari 1915, (Svensk förf.-saml. nr 448/1918) och till ett maximi-
belopp av 1,250 kronor, men att dylikt bidrag finge utgå endast till sådana
odlingslägenhetsinnehavare, som erhållit sina torp före bestämmelsernas
ikraftträdande, d. v. s. den 2 juli 1918.

Härav uppstode dock den uppenbara orättvisan, att för byggnads-
arbete, som samtidigt utfördes efter den 2 juli 1918, den ene kunde utfå
bidrag men icke den andre, som dock hade samma känning av dyrtiden.
Hade han fått lägenheten upplåten efter den 2 juli 1918, vore han ställd

utom dessa medgivna, så väl behövlige tilläggsbidrag, vilka utginge till hans lyckligare grannar, ehuru dessa ofta mera av en slump råkat få papper på sina lägenheter före den kritiska dagen den 2 juli 1918. Uppenbart måste ett sådant förhållande skapa missnöje hos en del nyblivna torpare, som kanske just på grund av ryktet om det beviljade tilläggsbidraget sökt torplägenhet. Enbart å ett revir — Vinlidens — hade efter den 2 juli 1918 ej mindre än 13 orädda, energiska personer erhållit eller sökt erhålla lägenheter inne i skogarna, ehuru statsbidraget för utförande av byggnader och utförande av odling vore så ringa. Men de hade givetvis räknat med det högre statsbidraget, vilket dock ej utginge till dem eller andra, som befunde sig i samma situation.

Då man visste, att bostadsbygge i städerna icke kunde utföras under 5,000 kronor per eldstad, måste man beundra de personer, som kunde våga sig på försöket att med ett blygsamt statsbidrag bygga bostad och ladugård m. fl. byggnader samt utföra odling i vildmarken. Dessa människor vore förtjänta av statens understöd i högre grad än hittills. Men i första hand vore det en gärd av rättvisa att låta dessa komma i åtnjutande av samma förmåner som de, vilka fått sin upplåtelse före den 2 juli 1918.

Herr Rosén hemställde därför, att till årets riksdag måtte avlätas förslag om sådan ändring av gällande bestämmelser, att även den lägenhetshavare, som efter den 2 juli 1918 fått odlingslägenhet åt sig upplåten, måtte komma i åtnjutande av tilläggsbidrag.

Domänstyrelsen har den 10 februari 1920 avgivit utlåtande i detta ärende och därvid anfört:

»Sedan i anledning av en inom riksdagen väckt motion riksdagen i skrivelse den 25 april 1917 anhållit, att Kungl. Maj:t snarast måtte utreda, i vad mån ökning av statsbidraget, såväl för nya upplåtelser av odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen som ock för redan skedda upplåtelser av dylika lägenheter och skogstorp, kunde finnas erforderlig, och Kungl. Maj:t remitterat denna riksdagens skrivelse till norrländska kolonisationskommittén, avgav kommittén den 19 februari 1918 utlåtande i ärendet. Kommittén framhöll därvid bland annat följande.

Den odlingshjälp av 750 kronor, som staten för det dåvarande lämnade innehavare av odlingslägenhet, torde visserligen vara otillräcklig för att förslå till det understöd, som statsmakterna avsett med denna hjälp, men då kommittén i ett den 15 december 1917 till Kungl. Maj:t avgivet betänkande med förslag till anordnande av kolonisationsförsök å vissa kronoparker i Västerbottens och Norrbottens län föreslagit grunder för upplåtelser av odlingsmark, vilka i väsentligt avseende skilde sig från de gällande bestämmelserna angående upplåtande av odlingslägenheter, torde, därest detta förslag komme att vinna statsmakternas godkännande, detsamma inverka på frågan, om upplåtelse av odlingslägenheter enligt därom gällande stadganden

borde äga rum eller icke. Kommittén ville ifrågasätta, huruvida det kunde anses lämpligt, att under rådande förhållanden, då frågan om nya former för upplåtelser vore nära sin lösning, uppmuntra till anläggande av lägenheter av en typ, som enligt kommitténs mening torde i flera avseenden få anses mindre lämplig. Det vore därjämte att antaga, att de nya kolonaten, som av kommittén föreslagits till upplåtande, skulle visa sig mera lockande än de nuvarande upplåtelseerna av odlingslägenheter.

Ehuru riksdagen ifrågasatt ökade bidrag till såväl dem, till vilka upplåtelser av odlingslägenheter redan skett, som ock sådana, till vilka upplåtelser därefter komme att ske, avstyrkte kommittén för sin del, att till de senare lämnades ytterligare bidrag utöver vad förut tillkomme dem, under det att den tillstyrkte tilläggsbidrag till dem, som före de ifrågasatta bestämmelsernas ikraftträdande erhållit lägenheter åt sig upplåtna, ehuru de ännu icke fullgjort dem åliggande byggnadsskyldigheter.

Domänstyrelsen, som över vad kommittén i frågan anfört avgav utlåtande den 4 mars 1918, erinrade därvid, bland annat, om sitt den 15 februari samma år avgivna utlåtande över kolonisationskommitténs förslag till försökskolonisation å vissa kronoparker i Västerbottens och Norrbottens län. Härefter hade styrelsen anfört bland annat, att enligt styrelsens mening såväl stort antal sökande som ock sådana med goda förutsättningar att finna sin bärning skulle anmäla sig till erhållande av odlingslägenheter enligt nuvarande grunder, om åt sökandena ställdes i utsikt att bekomma en odlings- och byggnadshjälp, som uppginge till exempelvis 2 å 3 gånger så stort belopp, som för närvarande är för sådant ändamål bestämt.

Styrelsen, som av dessa med flera skäl ifrågasatte lämpligheten av kommitténs förslag, att allenast sådana innehavare av odlingslägenheter, till vilka lägenheter upplåtits innan de föreslagna bestämmelserna om tilläggsbidrag trädde i kraft, skulle vara berättigade erhålla sådant bidrag, hemställde, att den föreslagna ökade byggnadshjälpen måtte få komma jämväl innehavare av sådana odlingslägenheter, som därefter upplåtos, till del.

Ehuru styrelsen icke har något att erinra mot att upplåtelser ske enligt den form, som av Kungl. Maj:tt och riksdagen godkänts i fråga om försökskolonisationen å vissa kronoparker i Västerbottens och Norrbottens län, är styrelsen dock av den mening, att dessa upplåtelser bliva för statsverket jämförelsevis i hög grad betungande, och att för den skull upplåtande av odlingslägenheter i huvudsak i enlighet med 1909 års grunder härom fortfarande bör ske. Styrelsen känner sig ock förvissad om, att en förhöjning av nu utgående odlings- och byggnadsbidrag, 750 kronor, till 2,000 kronor — motsvarande den summa, som nu kan tillerkännas innehavare av odlingslägenhet upplåten före den 2 juli 1918 — skulle för nu ifrågavarande odlingslägenhetsinnehavare och sökande till sådana lägenheter vara av den betydelse, att arbetet med lägenheternas bebyggande och odling skall kunna i allmänhet fullgöras inom de 5 första åren av upplåtelse tiden, vilket under nuvarande förhållanden hörer mera till undantagen.

Vid 1919 års utgång funnos upplåtna cirka 1,820 skogstorp och odlingslägenheter, och har, sedan här förut omförmälda kungörelse den 20 juni 1918 trädde i kraft, upplåtits sammanlagt 164 nya odlingslägenheter. Mähända har, såsom herr Rosén antagit, en del av sökandena till dessa senare haft den uppfattningen, att de skulle komma i åtnjutande av tilläggsbidrag enligt 1918 års kungörelse.

Med instämmande i herr Roséns förevarande framställning får styrelsen sälunda hemställa, att Kungl. Maj:t i proposition till innevarande års riksdag täcktes föreslå sådan ändring i gällande bestämmelser rörande upplåtande av odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen, att 15 mom. av kungörelsen härom den 18 juni 1909, sådant detta moment lyder enligt kungörelsen den 9 oktober 1914, måtte erhålla följande lydelse:

'Innehavare av odlingslägenhet, som efter den 1 juli 1918 upplåtits, skall äga rätt att av allmänna medel i odlingshjälp erhålla 2,000 kronor. Härav — — — i mindre poster än 200 kronor varje gång — — — belopp.'

Jämväl från norrländska kolonisationskommittén har utlåtande i ärendet inforrats. Kommittén har den 25 februari 1920 yttrat sig och anfört följande:

»I den av kommittén den 19 februari 1918 avlatna underdaniga skrivelse angående ökat statsbidrag åt innehavare av skogstorp och odlingslägenheter, som föregick 1918 års riksdags beslut om dylika bidrag och Kungl. Maj:ts den 20 juni 1918 utfärdade kungörelse i ämnet, framhöll kommittén såsom sin uppfattning, att man för det dåvarande måste begränsa sig till frågan om ett kraftigare understöd åt dem, som redan fått lägenheter till sig upplåtna, under det att frågan i vad den berörde nya upplåtelse skulle göras beroende av närmare utredning i ämnet. — — —

Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut i ämnet fattades under beaktande av de av kommittén i nämnda avseende framhållna synpunkterna. Den följande utvecklingen av förhållandena synes emellertid hava gått i annan riktning än kommittén ansett sig kunna antaga. Sälunda har, efter det den nämnda kungörelsen om tilläggsbidrag trätt i kraft, ett avsevärt antal, enligt domänstyrelsens uppgift icke mindre än 164, nya odlingslägenheter tillkommit, ett förhållande som torde finna sin förklaring uti den omständigheten, att de av kommittén förordade och av statsmakterna beslutade kolonatsupplåtelse, som endast varit enstaka försök å ett begränsat antal kronoparker, givetvis ännu icke kunnat fördelas så jämt över hela Norrland, att även alla sådana, som eftersträva markupplåtelse endast i hentrakten, kunnat erhålla tillfälle att få kolonat.

Då sälunda efter tillkomsten av nämnda författning, som tillförsäkrade innehavare av redan upplåtna odlingslägenheter och skogstorp tilläggsbidrag, ett betydande antal nya odlingslägenheter upplåtits, vilkas innehavare äro uteslutna från rätten att erhålla dylika bidrag, är det tydligt, att dessa senare, som givetvis äro i minst lika grad som de äldre i behov av ökat bidrag till kostnaden för lägenhetens förseende med nödiga åbyggnader, skola känna sig besvikna över den sämre ställning de i nämnda avseende intaga. Någon avgörande betydelse lär härvid knappast kunna tillmätas den invändningen, att vederbörande bort vara medvetna om att de icke, såsom fallet vore beträffande äldre upplåtelse, hade att påräkna något tilläggsbidrag till byggnadskostnaderna.

På grund av det anförda anser kommittén det vara skäligt att, på sätt nu föreslagits, jämväl innehavarna av senare tillkomna lägenheter beredes möjlighet att erhålla tilläggsbidrag av nämnda art, och får alltså tillstyrka framläggande av proposition i ämnet till årets riksdag.

Vid bestämmandet av tilläggsbidraget åt innehavare av senare tillkomna

odlingslägenheter synes detta kunna, till skillnad från vad som gäller om de äldre upplåtelseerna, angivas till hälften av byggnadskostnaden. oavsett huruvida denna avser redan utförda byggnader eller byggnaders fullbordande. Tilläggsbidragets maximibelopp bör även i förevarande fall bestämmas till 1,250 kronor. Någon sådan särskild utredning beträffande byggnadskostnaden, som är föreskriven för tilldelande av tilläggsbidrag åt äldre lägenhetsinnehavare, synes ej vara behöflig i fråga om nya odlingslägenheter.

Domänstyrelsen har i sitt utlåtande i ärendet ifrågasatt en ytterligare ändring i bestämmelserna om odlingslägenheter och skogstorp, avseende en ökning av minimibeloppet av de poster, i vilka statsbidragen må till lägenhetsinnehavarna utbetalas, från 75 till 200 kronor. En dylik ökning torde få anses väl motiverad av ändringen i penningvärdet, varför kommittén biträder förslaget härom.

Ett bifall till den gjorda framställningen skulle under förutsättning att även de här ytterligare ifrågasatta förslagen godtagas nödvändiggöra vissa ändringar i de om odlingslägenheter utfärdade författningarna. Domänstyrelsen har i sådant avseende föreslagit en ändrad lydelse av kungörelsen den 9 oktober 1914. Enligt detta förslag skulle emellertid bestämmelsen om den odlingshjälp å 750 kronor, som alltså bildar underlag för de redan beslutade tilläggsbidragen, bortfalla. Med domänstyrelsens förslag fränkommer man icke heller en del ändringar i kungörelsen om tilläggsbidragen den 20 juni 1918. Enligt kommitténs mening bör syftet med den gjorda framställningen kunna vinnas med en ändring allenast av den senare kungörelsen.»

Departementsschefen.

Då jag den 5 april 1918 tillstyrkte Kungl. Maj:t att avlåta proposition (nr 280) angående tilläggsbidrag till vissa innehavare av odlingslägenheter och skogstorp å kronomark i de sex nordligaste länen, fann jag mig böra ansluta mig till kolonisationskommitténs åsikt, att någon förhöjning i bidragen icke borde beredas till sådana odlingslägenheter, som tilläventyrs kunde bliva upplåtna, sedan de föreslagna bestämmelserna om tilläggsbidrag trätt i kraft. Det antogs för övrigt, att dylika upplåtelseer knappast skulle äga rum i avsevärt antal, sedan förmånligare upplåtelsevillkor erbjudits genom den av kommittén enligt andra grunder bedrivna koloniseringen.

I nu förevarande ärende har emellertid upplysts, att ett icke ringa antal odlingslägenheter upplåtits, sedan kungörelsen den 20 juni 1918 (nr 448) om dylika tilläggsbidrag trädde i kraft, vilket skedde den 2 juli samma år, och att det kan antagas, att sökande till sådana upplåtelseer även framdeles skola anmäla sig. Det synes mig då vara skäligt, att till innehavarna av dessa nya lägenheter må utgå understöd i lika mån som till dem, vilka erhållit upplåtelse före kungörelsens ikraftträdande.

De för ändamålet erforderliga föreskrifterna torde, såsom norrländska kolonisationskommittén föreslagit, lämpligen böra meddelas i form av

ändring i de av 1918 års lagtima riksdag godkända, i förenämnda kungörelse innefattade bestämmelserna, nämligen i mom 1 därav.

Jag tillåter mig nu framlägga följande förslag till ny lydelse av ifrågavarande mom. 1.

»Innehavare av odlingslägenhet, som före den 2 juli 1918 upplåtits jämlikt kungörelsen den 18 juni 1909 angående upplåtande av odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen, skall äga rätt att, där föreskrivna byggnadsarbeten icke blivit utförda före den 1 januari 1915, — utöver honom tillkommande odlingshjälp — såsom tilläggsbidrag erhålla ett belopp, svarande mot tredjedelen av innehavarens kostnad för föreskrivna byggnadsarbeten, vilka utförts under tiden från och med ingången av år 1915 intill den 2 juli 1918, och mot hälften av sådan kostnad för fullbordande efter sistnämnda tidpunkt av dylika byggnadsarbeten, med iakttagande att tilläggsbidrag för byggnadsarbeten, som utförts före den 2 juli 1918, icke må överstiga 500 kronor och att tilläggsbidraget icke må sammanlagt uppgå till högre belopp än 1,250 kronor.

Innehavare av odlingslägenhet, som upplåtits efter den 1 juli 1918 eller hädanefter upplåtes, skall äga rätt att — utöver honom tillkommande odlingshjälp — såsom tilläggsbidrag erhålla ett belopp, svarande mot hälften av innehavarens kostnad för föreskrivna byggnadsarbeten, med iakttagande att sådant tilläggsbidrag icke må överstiga 1,250 kronor.

Lägenhetsinnehavare, som önskar komma i åtnjutande av dylikt tilläggsbidrag, skall till vederbörande jägmästare ingiva till domänstyrelsen ställd ansökning därom. Innehavare av lägenhet, som upplåtits före den 2 juli 1918, skall vid ansökningen foga intyg av två kända och trovärdiga män rörande innehavarens kostnad för efter den 1 januari 1915 utförda byggnadsarbeten med angivande huru stor del av samma kostnad belöper på tiden före den 2 juli 1918, eller, där ansökningen anser bidrag för ännu icke verkställt arbete, rörande kostnaden för byggnadernas fullbordande enligt föreskriven plan. Jägmästaren, som, där han så finner erforderligt, har att företaga besiktning å lägenheten, åligger att insända jämte eget utlåtande ansökningen till domänstyrelsen, vilken det tillkommer att fastställa tilläggsbidragets storlek.

Lägenhetsinnehavare, som tillerkänts tilläggsbidrag för redan utfört arbete, äger omedelbart utbetomma detsamma.

Lägenhetsinnehavare, som tillerkänts tilläggsbidrag för fullbordande

av föreskrivet byggnadsarbete, vare berättigad att i enlighet med reglerna i 15 mom. av ovannämnda kungörelse, sådant detta moment lyder enligt kungörelsen den 9 oktober 1914, uppbära hela det honom tillkommande tilläggsbidrag, i mån som arbetet med fullbordandet av lägenhetens åbyggnader fortgå, dock att sådana utbetalningar icke må ske i mindre poster än 200 kronor varje gång.

Lägenhetsinnehavare, som uppbär tilläggsbidrag, vore skyldig att vidkännas den höjning i den årliga avgiften, som motsvarar ränta efter 3.6 för hundra å sagda bidrag.

Samma skäl, som ligga till grund för de nu tillstyrkta ändringarna, synas även föreligga i fråga om nybyggeslägenheter inom Alträsk nybyggnadsområde i Norrbottens län. Till innehavare av dylika lägenheter utgå tilläggsbidrag enligt vissa av Kungl. Maj:t i propositionen nr 281 till 1918 års lagtima riksdag föreslagna och av riksdagen godkända bestämmelser, vilka därefter blivit av Kungl. Maj:t föreskrivna genom brev den 20 juni 1918. Efter samråd med ordföranden i Alträsk nybyggesnämnd, landshövdingen C. G. O. Malm tillstyrker jag alltså, att dessa bestämmelser undergå motsvarande ändringar.

Infogandet av ändringsföreskrifterna i de redan gällande bestämmelserna samt vidtagandet av därav föranledda jämkningar i dessa bestämmelser torde kunna uppdragas åt Kungl. Maj:t.

De nu ifrågasatta ändringarna böra i bägge fallen träda i kraft redan i år å den tid, Kungl. Maj:t må bestämma.

Bidragen såväl till innehavare av odlingslägenheter som till nybyggare vid Alträsk utgå från ordinarie förslagsanslaget till odlingshjälp åt innehavare av odlingslägenheter m. fl. Någon förhöjning av detta anslag ifrågasätter jag nu icke.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna den av mig föreslagna ändrade lydelsen av mom. 1 i gällande bestämmelser angående tilläggsbidrag till vissa innehavare av odlingslägenheter och skogstorp å kronomark i de sex nordligaste länen;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga motsvarande ändringar i gällande bestämmelser angående tilläggsbidrag till innehavare av nybyggeslägenheter inom Alträsk nybyggesområde i Norrbottens län.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet med den lydelse, bil. . . . till detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

H. Mellström.
